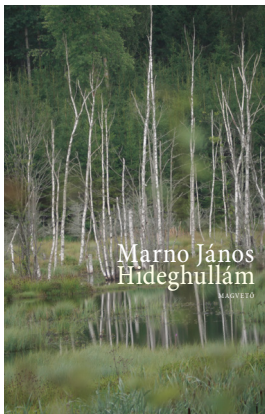

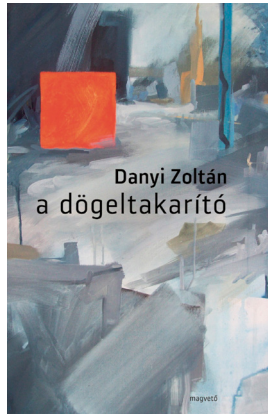
MELYIKET A TÍZBŐL?

Winkler Nóra

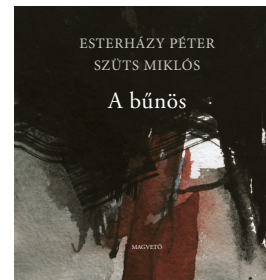
Pár napja publikálták a legrangosabb hazai irodalmi díj, az Aegon Művészeti Díj idei shortlistjét, rajta az itt látható tíz könyv és szerzői. Közülük kerül ki az az egy, aki a hárommillió forinttal járó díjat áprilisban átveheti. Míg a zsűritagok – akik pillanatnyilag egymásról sem tudnak, annyira titkos és online a pontozás menete, és majd csak ezután ülnek össze, hogy a díjazottról személyesen és konszenzusosan döntsenek – szigorúan csak a szövegek minőségével foglalkoznak, mi az idei mezőny külalakját vizsgáljuk. Örömmel látjuk, mennyi erős, jó vizuális világ csábítja magához a mai magyar irodalom olvasóit a borítókról, és hogy a művekben is találni képzőművészeti megoldásokat, ismerősséget.

Szijártó Csaba fotójával készült a Marno-kötet borítója, ami vonzó, élő, zöld tájat mutat, de azért rafináltan kiteszi elé az elmúlás hosszúság vonalait. Mint mikor fülledt nyáron megünnök sétálni az erdőbe; hívogat, jólesik, hűvös és izgalmas, de közben azt érezzük, az élet maga máshol van, kint a melegben zajlik. A szikár és a dús jól működő elegye miatt tökéletesen rímel a fotó Marno költészetére, amiről maga mondja. „Ha nekem sikerül egy vers, amit persze soha nem tudhatunk bizonyosan, hogy sikerülni fog-e, akkor az mindennél erősebb érzéki élmény. És minél absztraktabb a szöveg, annál érzékibb.”

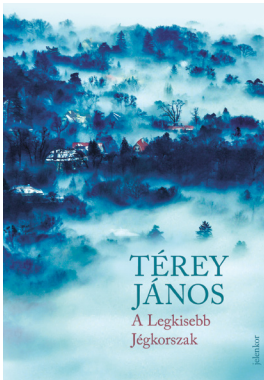
Danyi húsz évig hordozta magában a délszláv háborút, mint olyan fájdalmat, amiről nem akart tudomást venni. Próbált másra figyelni, mással foglalkozni, áthelyezni élete súlypontját, de egyre több jel mutatta, valami nincs rendben. Orvosai azt mondták, ez szorongás, de ő szétszálazta – fájdalom és harag és szomorúság volt. Dermesztő belegondolni, milyen közeli még hozzánk, időben és távolságban is ez a sok millió életet tönkretévő háború. Ahol „a női test harctér volt, vérrel és spermával összekent csatater”. Borítóképe egy fiatal festő, Pesti Emma festménye; fémeszürkés, spontán, friss, expresszív gesztusok, és rajta egy mértani elem, egy erős-piros négyzet. Hiába meleg a színe, valahogy hűvös, idegen hatást kelt, mesterséges, de izgalmat hoz.

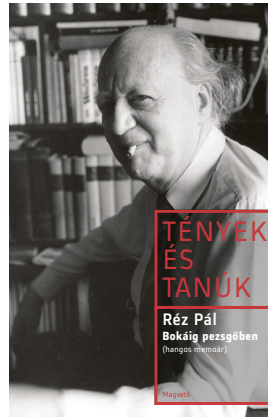
Esterházy könyve nemcsak a címlapján művészi, maga a szöveg keletkezéstörténete is a képzőművészetben gyökerezik. Szüts Miklós akvarelljeit nézegetve ötlött fel benne először a gondolat, ezekhez milyen jó gyilkossági történeteket lehetne írni. Az idevágó izgalmat, hogy is mondjam, leszállította az élet. Már az első sorokban képeket látunk, a főhős Hasnyálmirigy ugyanis Esterházy elképzelésében festményen olyan lenne, mint Balassi, bajuszszal, főfödővel és vitézi karddal.

Dragomán novelláit a zene fűzi össze, huszonkilenc egyedi hang, akiket többek közt dalok építenek meg. Kedvencem a *Cry Me a River*, egy énekesnő életének pillanataival kislányskorától egészen középkorúságáig, mindvégig e dal által kísérve. Amikor tavaly nyáron egy fesztiválon a még csak készülő könyvről beszélgettem Dragománnal, nagyjából novemberig nem ment ki a fejemből ez a szám. Humor is van persze, például a *Hevimetál*, itt egy lengyelországi metálkoncertről számol be egy örült fanatikus, igazán vulgárisan. Címlapon és a kötetcímmel harmonizálva egy barokkos karosszék karfáját díszítő oroszlán, és ha képzőművészet, akkor például ott a *Rendszer és ellenségei* egy művészettörténész nőről, aki egy ismeretlen városban keveredik egy tüntetésbe.

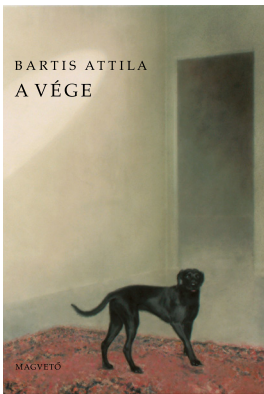
Térey borítóképén magaslatról tekintünk végig a hideg kék tájon, polgárai valahol alul serénykednek a ködben úszva, pár takaros kis piros tető bizonyítja létüket. E színfoltokat elsőre észre sem vennénk, a címfelirat szépen felerősíti őket. 2019-ben vagyunk, globális lehűlés miatt befagy a Duna, és a Svábhegyen síparadicsom nyílik. Miként birkózik meg a magyar társadalom a váratlan katasztrófavárossal? Mihez kezd az épp regnáló jobbközép kormány? A hóréteg alatt is forrongó szélsőséges csoportok fenyegetik a felső középosztály fényűző díszletek közt zajló kényelmes életét. *A Legkisebb Jégkorszak* úgy utópisztikus látomás, hogy valóságos korrajz versbe szedve, apokaliptikus iróniával.

Réz Pál memoárjából elsősorban a múlt század irodalmi élete válik elevenné, de a hatalmas műveltségen átszűr merítésben nemcsak legnagyobb íróink leghétköznapi oldalát ismerhetjük meg, de egy asszimiláns zsidó család történetét is, és közben képzőművészeti érdeklődésünk is kap pár csemegét. Felbukkan Ferenczy Béni, aki Réz várandós feleségét szeretné szoborba önteni, és ha elismerően néztük tavaly a PIM-ben Füst Milán és felesége festménygyűjteményét, elkerekedett szemmel fogjuk olvasni, hogy nézett ki Füstéknél egy vendégség (Füst mást, jobb fogásokat evett, mint a meghívottak), vagy hogy a gyűjtőtárs feleség hogyan cipelt erdei kirándulásokra fogast, hogy Milán szvetterét felakassza rá, ha megállnak.

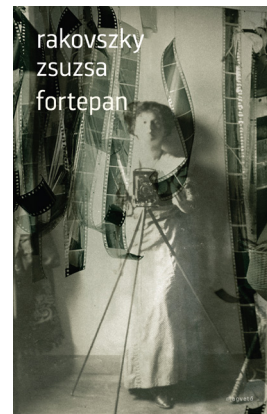
Szvoren Edina könyvének címlapján édesapja intarziámunkájának részlete látható (Szvoren László: *Önarckép*, 1970), aki színházak alkalmazásában álló műbútorasztalos. Novelláiban ő is metsz, szereplői életéből darabokat, legfontosabb személyes viszonyait, úgy, hogy újdonságuk és váratlanságuk azonnal beleránt a történetekbe. Az érdeklő, hogyan vagyunk képesek megfelelni alapszerepeknek és hogy ezek harmóniába hozhatók-e valódi vágyainkkal. Nem lehet kiállni a szöveg ereje elől, ami fotós technikákat is érzékelhetünk, a közelmenés, belenyagítás, fókuszállítás vizuális élményeit.

Bartis borítóján ugyan festmény van, barátja, Szűcs Attila képe, de a történet főszereplője Szabad András fotográfus. Őt követjük, magas hőfokú érzelmeit, szerelmeit, egy ország alakulását. A címlap nagyon illik Bartishoz, aki perzsaszőnyegek közt lakik és egy fényes fekete szőrű kutya szaladgál jól nevelten körülötte. Olyannyira fegyelmezett, hogy amikor Bartis, aki maga is rengeteget fotózik, egy alkalommal azt kérte, üljön nyugodtan, miközben fentről női bundákat dobáltak le mellé, tényleg nyugodtan ült, akár egy profi modell.

Érez egyfajta megtiszteltetést az ember a *Távozó fát* olvasva, hogy ennyire személyes, bensőséges, tiszta tájon lehet. Oravecz a természetben jár, azt veszi művelésbe a verseiben, igazi férfimunka ez, fákat karéj, nádasat csapol, felszántja a földet. Összegző, a mulandóságon elgondolkodó állapot, végigpásztazza a tájat, számba veszi, mi volt, mi lett, mi lehet még. Csodálatos a borítóválasztás hozzá, a szürkés föld, elfekvő szálak, középre helyezett, fehér, nem tolakodó címfelirat. És a *Távozó fa* még a 2015-ös Velenicei Biennálé francia pavilonját is megidézi, a lasan, komótosan elmozgó fákkal.

Kifejezetten fotóalapú Rakovszky Zsuzsa kötet, ahol a versek elindítói a Fortepan archívumából választott képek. Karácsonyok, fotelek, szőnyegporoló gangok, Röltex boltok, kisvárosok főutcáján a napon sétáló nők. Rakovszky maga mondja, nehezen nyugszik bele, hogy valaki vagy valami eltűnhet teljesen, megszűnhet létezni, és ezeken a képeken „olyan emberek szerepelnek, akiknek már a nevét sem tudjuk, olyan állatok és tárgyak, amelyekre már nem emlékszik senki – de így valamilyen formában mégiscsak megmaradtak”.